

музика, родения във Варна Добри Христов) по традиция се открива фестивала "Варненско лято". Още малко история – Рапсодията е създадена през 1922 под името Българска рапсодия, като заглавието претърпява редица трансформации, за да се стигне до Българска рапсодия "Вардар". Първоначално Панчо Владигеров я композира за цигулка и пиано, следват няколко авторски транскрипции (за оркестър, за пиано, за две пиана, за две цигулки дори), но тази вечер тя ще прозвучи в пълната си оркестрова версия.

АЛЕКСАНДЪР АРУТЮНЯН е роден през 1920 в Ереван. Завършва консерваторията в родния си град като пианист и композитор. След края на Втората световна война продължава образованието си в Московската консерватория в класа по композиция на Хенрих Литински и В.А.Цукерман. От 1954 до 1990 е художествен ръководител на Арменската филхармония, а през 1956 започва да преподава композиция в Ереванската консерватория.

Концерта за тромпет и оркестър Арутюнян започва да пише за своя приятел Золак Вартасарян, първи тромпетист на Арменската филхармония. След като той загива във Втората световна война, Арутюнян временно спира работа по творбата. Завършва я през 1950, първи изпълнител в залата на Московската консерватория е Айказ Месаян, а първият запис е на Тимофей Докшицер, знаков тромпетист и преподавател. Той играе важна роля за популяризирането на концерта, който бързо става неотменна част от тромпетния репертоар. Той е ярък и колоритен, оцветен с елементи в стилистиката на арменския фолклор, и точно от свободните мелодични разработки на арменските менестрели от XVIII век. Творбата блика от интересни хармонии, плътни мелодии и тембри, събрала в себе си всичко необходимо, за да може солистът да блесне със своята виртуозност, издръжливост и красив тон. Концертът е едночастен, съставен от седем контрастни дяла, които следват един след друг без пауза.

И финалът на първата вечер на фестивала е за тази толкова автобиографична **ЧЕТВЪРТА СИМФОНИЯ** на **П.И.ЧАЙКОВСКИ**. Ето и нейната история. Годината е 1877. Въпреки убеждението си, че прави грешка, на 18 юли Чайковски се жени за Антония Милюкова в търсене на стабилност в обществото, където вече има някои сериозни професионални успехи. И наистина, този брак е абсолютен крах. Раздиран от вътрешни противоречия, Чайковски изпада в дълбока депресия и дори прави опит за самоубийство. Така минават почти три месеца, докато на 6 октомври композиторият успява да вземе решението да напусне съпругата си и буквално се втурва към Санкт Петербург. Там го чака брат му, Анатоли. Чайковски изпада в нервна криза и докторите са категорични, че му трябва спокойствие, за да

се възстанови. Точно тогава получава финансова помощ от царския двор (пенсия в размер на 3000 рубли на година), но и от ключовата за неговото творчество негова покровителка и меценат Надежда фон Мек, с която никога не се е виждал, но с която непрекъснато обменят писма. Така Чайковски може да си позволи да прави това, което иска и се отправя към Швейцария. И се хвърля да композира. Четвъртата симфония, започната по време на всички тези буреносни събития, е готова в първите дни на 1878. Чайковски я посвещава именно на Надежда фон Мек, която определя като „най-добрата ми приятелка“ и с която в процеса на работа върху симфонията споделя, че „тази творба представлява освобождаване на душата“. Всички негови терзания се изливат в музика. Чайковски пише и на Сергей Танеев – „*моята симфония, разбира се, е програмна, но тази програмност не може да бъде формулирана с думи, защото това би предизвикало насмешка. ...но в нея няма нито ред, който да не е бил почувстван дълбоко от мен и да не е отглас от искреното движение на душите*“. В писмата си до Надежда фон Мек Чайковски разказва („мога да споделя това само с Вас“ пише той) какви са движещите емоции във всяка от частите на симфонията.

„Интродукцията е ядрото на цялата симфония, безусловно нейната основна мисъл...това е съдбата, която със своята сила пречи на порива за щастие да достигне целта си... за да не могат благополучието и покоят да бъдат пълни и безоблачни... Съдбата, която като Дамоклев меч виси над главата и неотклонно трови душата...остава ти само да се смириш и безплодно да тъгуваш“.

Втората част е за „една друга тъга, тя се появява вечер, когато си сам, уморен си от работа, взимаш книга, но тя пада от ръцете ти и се явяват различни спомени...“

Третата част „не изразява определено чувство. Тук има капризни арабески, неуловими образи, които се носят в нашето възображение. Душата не е весела, но не е и тъжна...“

За да се стигне до **финалната четвърта част**, в която „ако не намираш вътре в себе си причини за радост, погледни другите хора. Излез навън. Виж как те умеят да се веселят, да се отдават безрезервно на радостта...но неумолимата съдба напомня за себе си. На другите не им е до теб. Дори не те поглеждат, не забелязват колко си самотен и тъжен. О, как им е весело, колко са щастливи, чувствата им са непосредствени и прости...весели се с чуждото веселие. Да се живее, все пак може.“

Премиерата е на 22 февруари 1878 в Москва, дирижира Николай Рубинщайн.

Програмата изготви Лилия Големинова

**Община Варна
Министерство на културата**

**Международен музикален фестивал
“Варненско лято” 2023**

основан 1926 г.

Член на Европейската асоциация на фестивалите

**СИМФОНИЧЕН ОРКЕСТЪР
НА ДЪРЖАВНА ОПЕРА ВАРНА**

Диригент
ИВАН КОЖУХАРОВ

Солист
РОМЕН ЛЕЛЪО - Франция, тромпет

Концертмайстор
АННА ФУРНАДЖИЕВА

ПРОГРАМА
ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ (1899 – 1978)
Рапсодия "Вардар"

АЛЕКСАНДЪР АРУТЮНЯН (1920 – 2012)
Концерт за тромпет и оркестър

ПЬОТР ИЛИЧ ЧАЙКОВСКИ (1840 – 1893)
Симфония №4 фа минор
Andante sostenuto — Moderato con anima
Andantino in modo di canzona
Scherzo. Pizzicato ostinato. Allegro
Finale. Allegro con fuoco

24 юни (събота)
20.00 часа

Драматичен театър
"Стоян Бъчваров"-Варна

През 2021 Варненските симфоници имаха своя юбилей – 75 години, като за начало на това отброяване се счита 1 април 1946, когато се създава Държавният симфоничен оркестър. Предисторията обаче датира още по-рано, от 1913, с Варненският любителски симфоничен оркестър, който под диригентството на Асен Найденов участва в първите Летни музикални тържества през 1926, прераснали по-късно в ММФ „Варненско лято“.

Следващата важна крачка идва през 1945, когато именитият Саша Попов е командирован във Варна, за да организира към Радио Варна професионален симфоничен състав. Първият му концерт е на 11 февруари 1946, диригент е Васил Стефанов. На 1 април 1946 оркестърът се отделя от останалите радио-състави и вече като Държавен симфоничен оркестър започва самостоятелна дейност под ръководството на Руслан Райчев, който става и главен диригент на Варненската народна опера, чийто основоположник пък е неговият баща, световноизвестният оперен певец и режисьор Петър Райчев.

На 7 септември 1947 е премиерата на „Продадена невеста“ от Сметана с режисьор Петър Райчев и диригент Руслан Райчев. Оттук започва летоброенето и на Варненската опера. От 1948 до 1952 начело на филхармоничния оркестър във Варна, който свири и на оперните спектакли, застава Йоско Йосифов, а от 1952 до 1956 главен диригент е Константин Илиев. През 1968 оркестърът се обособява като Държавна филхармония, за чието по-нататъшно израстване заслуга имат Емил Главанакон, Влади Анастасов, Борислав Иванов, Йордан Дафов, Стефан Линева и особено Иван Маринов, който е главен диригент на Варненската държавна филхармония от 1978 до 1988. Оркестърът поддържа и разширява своя богат репертоар, а през годините солисти са били Ифра Нийман, Леонид Коган, Давид Ойстрах, Алексис Вайсенберг, Пабло Казалс, Юри Буков, Руджиеро Ричи, Ваня Миланова, Георги Бадев, Минчо Минчев и много други. Оркестърът има гастроли в Германия, Чехия, Словакия, Полша, Русия, Франция, Австрия, Испания, Италия и други страни, осъществява множество записи за БНР и БНТ.

През 1999 е създадено Оперно-филхармонично дружество Варна, което през 2010, вече като Държавна опера Варна, влиза, заедно с Драматичен театър „Стоян Бъчваров“, в структурата на Театрално-музикален продуцентски център Варна

ИВАН КОЖУХАРОВ е роден през 1950 в Трявна. На 9 години започва да свири на цигулка, след което преминава на виола. Завършва Музикалното училище „Проф. Веселин Стоянов“ в Русе. Две години следва в теоретичния факултет на Българската държавна консерватория (днес Национална музикална академия) в класа по хорово дирижиране на проф. Васил Арнаудов. През 1971 продължава образованието си в Държавната консерватория в Санкт Петербург (Русия), където изучава оперно-симфонично дирижиране, като ученик на професорите Шерман, Робинович, Арвид и Марис Янсонс. Дипломира се през 1976 като първенец на випуска. Връща се в

България и през 1978 започва работа в Бургаската опера.

През 1979 е полуфиналист на конкурса на фондация „Херберт фон Караян“ в Западен Берлин, а през 1980 – лауреат и носител на Grand Prix на името на Бела Барток от Третия международен конкурс за диригенти на Унгарската телевизия в Будапеща. На следващата година участва във филма, посветен на 100-годишния юбилей на композитора, произведен от телевизия на САЩ, Канада и Унгария.

През 1985 преминава в Държавна филхармония – Бургас, където е последователно диригент, главен художествен ръководител и директор. Обогатява репертоара на оркестъра с произведения на Брукнер, Малер (всички симфонии), Онегер, Барток, Стравински, Прокофиев. Остава в Бургас по време на всички трансформации и обединения на оркестрите там. Дирижирал е всички оперни театри и симфонични оркестри (без Пазарджик) в България и Унгария, както и редица оркестри в Германия, Чехия, Полша, Румъния, Сърбия. Работил е с Националните оперни театри в София, Прага, Будапеща, Белград и Скопие, а също и с филхармониите в Братислава, Кайро, Хавана, Никозия, оркестъра на Чешкото радио в Прага, Президентския оркестър в Анкара, Държавния оркестър в Солун.

От 1999 до 2001 е диригент на Държавната опера в Измир (Турция), като успоредно дирижира и Операта в Мерсин. През 2005 работи с оркестъра Prima La Musica в Гент (Белгия). От 1997 редовно дирижира двата оркестъра на Държавната филхармония „Дмитри Шостакович“ в Санкт Петербург. Съвместно с Arts Academy (Рим) провежда диригентски курсове в Бургас и Анцио (Италия). Записва много филмова музика, включително с Лондонския симфоничен оркестър в прочутото студио Abbey Road в Лондон. Носител е на орден „Кирил и Методий“ – II степен, три пъти е удостоен със Златна лира, има и Кристална лира за постановката на „Графиня Марица“ в Националния музикален театър в София.

РОМЕН ЛЕЛЪО учи при Ерик Обие в Парижката консерватория. Дипломира се с първа награда по тромпет и с награда за камерна музика. Продължава обучението си при Райнхолд Фридрих във Висшето училище по музика в Карлсруе (Германия). Носител е на редица награди, сред които са Специалната награда на конкурса Liekxa Trumpet, Международния конкурс за камерна музика в Лион, „Classical Revelation“ (2005), както и на стипендии от Фондацията на Banque Populaire (2009), Музикална фондация SAFRAN (2010), Фондация Del Dusa към Академията за изящни изкуства – Париж (2011).

Редовен гост на водещи френски и международни фестивали в Европа, Япония, Русия, САЩ, Южна Корея, неговият репертоар се простира от бароковите концерти до произведения от XXI век. Ромен Лелъо се изявява като солист с много френски оркестри като Националния оркестър на Франция, Националния оркестър на Лил, Националния оркестър на Лорен, Парижкия

камерен оркестър, Оркестър „Оверн“, Оркестър „Ил дьо Франс“, както и с оркестри в чужбина – Dresdner Kappell solisten, Württembergisches Kammer-orchester Heilbronn, Балтийския камерен оркестър, Orchestra Ensemble Kanazawa, Slovak Sinfonietta, Държавния оркестър на Ермитажа в Санкт Петербург, Orquesta Sinfonica de Minería Mexico. Той е първи изпълнител на много творби от съвременни композитори, някои от които са написани специално за него – Филип Ерсан (Фолклорни мелодии за соло тромпет), Карол Бефа (Концерт за тромпет и оркестър, Subway for trumpet), Жан-Батист Робен (Récits Héroïques for trumpet and organ, Chant de l'Ame for trumpet and orchestra), Венсан Пейрани (Random Obsession). Като камерен музикант Ромен Лелъо музичира с Тиери Ескеш, Адам Лалум, с брат си Томас Лелъо. Големият му интерес към транскрипциите го води през 2010 до създаването на ансамбъл „Конвержанс“, в който обединява звучността на струнния квартет/квинтет с тромпета и неговите разновидности (флигорна, корнет).

С този ансамбъл Лелъо прави нов прочит както на известни класически творби, така и на популярна музика и дава нови хоризонти на тромпетния репертоар.

За записите на известните сонати за тромпет (за Aparté) и класическите концерти (Хайдн, Хумел, Неруда) получава значими отличия – наградата на френското радио и телевизия „Classique d'Or“, на списанията Diapason, Pizzicato и Resmusica.

Лелъо ръководи международни майсторски класове във Франция и чужбина, в Испанска академия за духови инструменти, в Международната академия в Куршевел, в Сеулския национален университет и в Токийския музикален колеж, в Международна академия за духови инструменти в Мерида (Мексико) и Консерваторията в Синсинати, както и в Консерватория в Тбилиси. Ромен Лелъо ръководи секцията за изданията за тромпет в издателската къща Gerard Billaudot, Париж. Удостоен е с Ордена за изкуство и литература на Министерството на културата на Франция.

Роден в Цюрих, израснал в Шумен, **ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ** учи композиция в Берлин, където с творбите си печели два пъти престижната Менделсонова премия на Берлинската академия. Живее в немската столица до 1932, като е бил и музикален ръководител в прочутия Дойчес театър. Завръща се в България и като професор по композиция в Музикалната академия обучава и изгражда цяла плеяда български композитори. Носител на Хердерева премия, дългогодишен представител на България в Постоянния съвет за международно сътрудничество на композиторите. Един от най-ярките творци в музикалната история на България. С неговата емблематична Рапсодия "Вардар" (замислена и написана в Берлин след среща с художника Константин Щъркелов по изпята от него тема, която по-късно се оказва „Едничък чуй се вик“ на патриарха на българската